

zich her-  
gen zijn,  
en eerste  
is. Ten  
ten verd.  
penbaart.  
ander be-  
niet wat  
wel wat  
ing, steu-  
het reeds  
oet toch  
elt ge dus  
bron van  
oord het  
telden.  
ken voor

a II over

genstelling,  
in naar wat  
te ons histo-  
riew begin-  
bouw der  
inleide, dat  
ten amen-  
schied gereed  
het gebouw  
gevoonden  
oeken moet  
a wel door  
tgen risico,  
sluip, want  
en resultaat,  
onderzoek  
van die fout  
zelfstandig  
ernaar u aan  
Zoo zelfs  
igen vinger  
teel vertoon  
t, het toch  
zu wat ge  
destructief  
ualisme nu  
alle weten-  
dus spreekt  
den beluste,  
nensen in  
p wil doen  
leen niet de  
in weegbare  
natie en van  
evan, want  
hernieuwen,  
ferd Maar  
het leeren  
alle daaraan  
ers dan het  
haar hoogere  
indringt in  
onlichtbare  
ng van dat  
niet volgt, als  
t worden en  
de doel. Die  
aangeteld,  
boven het  
de eeuw, laat  
dat er van  
is, tenzij de  
dien draad  
hand geleed.  
id nu was,  
n principieel  
nen, die de  
uitgewerkt,  
de eenheid,  
t, voert een  
n hij bij die  
alleen bij  
laat, werken  
de de positie  
Zoo als zij  
sekt die ook  
op ons eigen  
teer op straat  
de toorts  
aan nieuw te  
reformeerd  
en is toege-  
oert. Noemt  
dan op, hoe  
feitelijk het-  
wijze. Ook  
schied gebouwd  
en zoekt heeft,  
eren in het  
heersche  
vrije spreken  
nen, of dat  
ij dien Cate-  
leermeester  
dan vijf in  
de christe  
is te nog nooit  
us. Ook zij  
uit van een  
hij met dit  
onen, stand  
n gekijkt is,  
doscoop ver-  
elft erkennen  
n, terwijl zij  
oesteren, als  
nurs uit eigen

glut volstrekt niet de hooge betekenis van het  
vroeger „gevoende“ uit; dit maakt gezinsins het  
historisch tot stand gebrachte waardeloos „la  
critique est facile, l'art est difficile“ geldt ook op  
philosophisch gebied. En het is gemakkelijk  
denken met de vrucht van vroegere denkracht  
voor ons, dan in de ijle licht van een onontgonnen  
wijzegeestige atmosfeer.

Wij voor ons nemen dus met Dr. Kuyper aan,  
dat het doel van echte studie het vinden is. Ook,  
dat wij daarbij de uitspraak van ons bewustzijn  
en de goddelijke Schriftopenbaring dankbaar als  
grondslagen moeten aanvaarden, naar wier waar-  
heid niet meer gezocht behoeft te worden (alleen  
naar den inhoud). En ook, dat hij het zoeken naar  
de overige, ons niet openbaarde waarheid de  
resultaten van het geschiedkundig zoeken voor-  
treffelijk materieel, kostbare bakens in zee en  
handwijzers op den weg zijn. Maar wij kunnen  
dit laatste niet als „gevoende“ waarheid op één  
lijn stellen met de eerste. Noch geheel, wat ook  
Dr. Kuyper niet doet. Noch gedeeltelijk, na eerst  
het tijdelijke (d. w. z. wat wij zelf niet als waar-  
heid erkennen) niet gezinsins te hebben.

Deelen wij het geheel, wij zouden de vaderen,  
— deden wij het op de beschreven wijze gedeeltelijk,  
wij zouden onszelf voor onfeilbaar verklaren.

Nu zij ons al aanstonds de opmerking  
veroorloofd, dat de geachte recensent geen  
rekening hield met wat in *Schol. II* op p. 24  
staat. Het is dit:

Niet anders staat het met ons historisch beginsel  
Of denkt men soms dat de Gereformeerde levens-  
beschouwing ons in een geheim document, kant en  
klaar, en uitgewerkt, in handen is gestopt? Is dan  
het Calvinisme in zijn opkomen en bloei niet een  
historisch verschijnsel, dat evenals elk ander stuk  
historie uit de bronnen moet worden opgedieft? En  
na, moet ons uit dat in bepaalde tijdsvormen  
opgetreden historisch verschijnsel te concluderen  
tot zijn leidende gedachte, niet het tijdelijke  
gebruiksgeest, het zuurdees van de mate meels  
geschieden, en de eenheid in het veelvorige  
opgepoord? En indien dit klaar als de dag is,  
naarom zou dit constateren van het Gereformeerde  
beginnel dan in aard van studie minder weten-  
schappelijk zijn, dan het constateren van den ge-  
en van Indië of Hellas?

Reeds hieruit blijkt duidelijk, dat met  
het historisch gevondene niet bedoeld  
was een pasklaar geheel, maar een materie  
die op zich zelf nogmaals grondig onderzoek  
vereischte.

Zelfs ging *Scientia II* nog verder,  
en verklaarde, dat ook bij hetgeen de Heilige  
Schrift ons openbaart, soortgelijk onderzoek  
moet worden ingesteld.  
Er werd toch gezegd:

En geheel ditzelfde gaat evenzo door, als we  
toekomen aan het Openbaringsbeginsel der H. Schrift.  
Ook hier toch is het een gansch valsche voorstelling  
als of de Schrift ons een gereede Confessie en een  
voor het leven pasklaar Catechismus bood. Ook  
was de Schrift ons openbaar, kan eerst door grond-  
ig, uitsprekend onderzoek „constateerd“ worden.  
En al is het zelfde aan de Schriftwaarheid een  
vrucht van dat Testimonium Spiritus Sancti, dat  
in zekerheid door niets is te vervangen, de kennis  
van die Schrift en van haar inhoud kan niet  
anders dan vrucht van onderzoek en studie zijn.  
In die mate zelfs, dat er uit alle denkbare talen  
geen boek naast dit heilige Boek is te leggen,  
waaraan zoo diepgaande, zoo alomvattende, zoo  
niet rustende studie besteed is, als juist aan de  
Heilige Schriftuur.

geen we onze kracht te verspillen aan het nog  
eens weerleggen van wat reeds zoo telkens weerlegd  
is. Veel van wat ons tegengevoonden wordt, zijn  
versleten argumenten, die hun volledige tegen-  
argumentatie sinds lang gevonden hebben, en  
waardoor het debat zoo is uitgeput, dat het niet  
verder kan. Door al te dikwijls te worden opgevoerd  
wordt het beste gladiatoerspel ten leste ongeniet  
baar. Het is oleum et operam perdere.

Ten derde wat betreft den aard van het  
bewijs:

En dan in de derde plaats nog dit. Verreweg  
het grootste deel der bedenkingen zijn deductief  
uit contraire grondstellingen, beheerscht door een  
wijzegeestige idee. Daartegenover nu is het principieel  
altsoos onwetenschappelijk, den strijd op het terrein  
der deductie te voeren, zoolang de strijd over de  
grondstellingen niet is uitgevochten. Wat b.v. zegt  
den strijd over het Christelijk dogma met wie  
het loochent aanbieden, zoolang ge niet over het  
Schriftgezag tot eenparig conclusie zij gekomen?  
Of ook, wat zult ge over het Schriftgezag met hem  
gaan redetwisten, als niet eerst het zondebegrip en  
het openbaringsbegrip tusschen u en wie u tegen-  
spreekt vaststaat. Doch al eischt uit dien hoofde  
niet deugdelijk-wetenschappelijke methode, dat ge  
den strijd over den oorsprong der rivier op de  
bergen, en niet aan den over der zee tot beslissing  
brengt, voor wat de grondstellingen aangaan hebben  
ook wij wel ter dege den wetenschappelijken strijd,  
tot zelfs met een Von Nietzsche, aan te binden.  
Een wetenschappelijke kring die het geven van  
rekenenschap afslaat, begint zelfmoord.

Maar desniettemin werd staande gehou-  
den, dat De Genestet's „alleen maar het  
critiekte niet“, voor ons geen zin heeft, en  
met het oog hierop aldus geconcludeerd:

Aan den strengen eisch dat de wetenschappelijke  
toetsing tot op het critiekte doorga, ontrekken  
we ons dus allerminst. Niet alsof we voor het  
subjectief verschil in grondovertuiging het oog  
sloten. Aesthetisch zult ge den doove noot van het  
schoon van Beethovens symphonien overtuigen  
Ethisch viel aan een Nero de heiligheid van het  
huwelijks noot te bewijzen. En zoo ook oordeelde  
Jesus, op waarheidsgebied, dat, wie niet wederge-  
boren is uit water en Geest, het koninkrijk Gods  
zels niet kan zien. Maar zelfs dan nog blijft  
dat subjectieve element zelf onderwerp van weten-  
schappelijke disputatie, en zijn we bereid ook te  
dien opzichte het deugdelijk recht van ons stand  
punt waar te maken.

Hieruit volgt o. i., dat er in den gedach-  
tengang van *Scientia II* geen oogenblik  
sprake van was, of kon wezen, alsof de  
historische vondst zonder meer, als absolute  
waarheid boven alle recht van onderzoek  
naar haar waarheidskarakter werd geplaatst.

Het was duidelijk, dat *à fortiori* ook van  
deze historische vondst gold, wat opzette-  
lijk ten opzichte der Heilige Schrift als  
eisch werd gesteld, t. w. dat de man van  
wetenschap, mits in ordelijke disputatie, en  
in disputatie op zijn tijd, steeds het waar-  
heidskarakter ervan moest willen onderzoeken  
en bepleiten.

Dat spreekt zóó vanzelf, dat het alleen  
ten opzichte van de Heilige Schrift nader  
uitleen werd gezet, omdat alleen ten op-  
zichte van de Heilige Schrift deze noodza-  
kelijkheid soms in twijfel wordt getrokken.

**Reconstruën.**  
*Geschiedenis der Hervorming in de 15e, 16e  
en 17e eeuw van John Wiclif en Johannes Hus tot  
op den vrede van Munster en Omaburg in  
1648. Bishoven door R. Husen. Dordrecht,  
J. C. van Schenk Brill, 1900.*  
De heer Husen, als schrijver van eene  
*Geschiedenis des Vaderlands* en andere historische  
werken geen onbekende, stelt zich voor, in het  
werk, welks titel hierboven is afgedrukt, eerst  
te geven een beknopt overzicht van de geschiedenis  
der Christelijke Kerk tot op den tijd van de  
voorloper der Reformatie. Voorts te behandelen  
den oorsprong der Reformatie in de 15e eeuw;  
vervolgens de groote kerkhervorming der 16e eeuw  
in Duitschland, Zwitserland, Frankrijk, Eng-  
land, Ierland, Schotland, Spanje en Italië,  
Bohemen en Hongarije, in Denemarken, Zweden  
en de Nederlanden, en eindelijk te beschrijven  
den loop en de uitwerking der Reformatie in  
de 17e eeuw, vooral in Frankrijk, Engeland en  
ons Vaderland en de terugwerking der Reformatie  
op de Roomsche Kerk.

De inhoud zal dus loopen over een tijdvak,  
voor de Protestantische Christenheid inzonder-  
heid van de grootste betekenis, en de auteur  
heeft met bezieling en geestdrift zijne taak  
aanvaard. Het werk zal verschijnen in 20 à 25  
afleveringen, elk van 32 blz., en zal door min-  
stens 16 keurige platen geïllustreerd worden.

Reeds zag de eerste aflevering het licht. Zij  
ziet er keurig uit. Papier en druk en royaal  
formaat doen den uitgever alle eer aan.  
Wij kondigen gaarne deze belangrijke studie  
aan, en als zij compleet is, zijn wij bereid er  
ons oordeel over te zeggen.

**Gelegenheids-predikatiën. 15 Leerreken door  
T. Bos, J. Dekker, A. Doorn, A. de Gius,  
J. J. Impeta en J. Zomer. Franeker, K. J. Zomer.**  
In elke goede predikatie wordt het Woord  
Gods verklaard en dienstbaar gemaakt voor  
het leven der gemeente naar hoofd, hart en  
hand. Dat is ook het streven in dezen bundel.

Toch zijn de gaven, ook der dienaren, ver-  
schillend en zal, diensgevolge, toch altoos de  
prediking van den één meer op het verstandelijk  
inleiden der Waarheid, van den ander meer  
op het gemoedelijk inleiden daarvan, en van  
een derde meer op de praktijk der godzaligheid  
gericht zijn.

En dat verschil is dan ook in deze predi-  
katiën wel te merken.

Het zijn Kerst-Pasch-Hemelvaart-Pinkster-  
Oud- en Nieuwjaar-Voorbereiding- en Nabe-  
trachtingstouwen, die er in behandeld worden.

En juist omdat het voor de samenkomsten  
der gemeente op die dagen vaak aan geschikte  
preeken ontbreekt, bevelen wij dezen bundel  
bij onze lezerskerken ten zeerste aan.

**De Leer van Lombroso en de Positieve School  
door P. A. E. Sillevis-Smit, V. D. M. te Rotterdam,  
Kampen, J. H. Kok 1900.**

Deze brochure is in hoofdzaak niet anders  
dan een referaat, door den schrijver onlangs gehou-  
den op de Zuid-Holl. predikanten-conferentie.  
Voor zoover de grenzen van zulk een referaat  
het toelaten, toekent Dr. Smit het milieu,  
waarin Lombroso optrad; geeft enkele mede-  
delingen aangaande zijn leven en schetst in  
hoofdtrekken zijn stelsel, en maakt dan zijn  
oordeel op over Lombroso en de Positieve school.  
Laat deze studie veel gelezen worden! Ook  
in zijne niet-gesunde kringen moet ons volk  
weten, welk een onheil dreigt uit dit stelsel;  
uit stellingen als deze: de misdadiger moet  
volgens zijn aanleg een misdadiger zijn; hij

kan niet anders handelen dan hij doet; van  
schuld is geen sprake; hij is niet toerekenbaar;  
Van straf kan dus ook geen sprake zijn. De  
gevangenis zij niet anders dan een verbeterhuis.

En Smit's brochure kan hiervoor uitnemend  
dienst doen, terwijl zij tevens doet zien, hoe  
wij inzonderheid met de Christelijke leer der  
crisidene en der algemeene genade hiertegen  
wel gewapend zijn, maar ook hoe dringend  
noodig het is, dat er met deze wapenen over-  
saaad tegen deze valscheijl genaamde wetenschap  
gestreden worde.

**Een geloofsheld. Het leven van Maarten  
Luther verhaald door P. J. Kloppers. Tweede  
druk. Uit een jongensleven door Whillel. Meester  
Bernard. Een verhaal uit den tijd der Hugenoten  
door Katy. Hoe een hyena een mensch vrede en  
de verloren armband. Twee verhalen van A. J.  
Hoogerhout. Uit twee gevallen geroep. Een verhaal  
door E. Gerdas. Tweede druk. Nelly's donkere  
kerstverhaal door Eduard. Tweede druk. Uit  
denouden tijd door Mrs. Sherwood.**

Leder, die nauwlettend toeziet op wat zijn  
kinderen lezen, en ook begrijpt, dat het maar  
weinigjes gegeven is goede en geschikte kinder-  
lectuur te schrijven, zal voor deze uitgaven  
dankbaar zijn.

Ik zou ze alle voor het jonge volkje willen  
aanbevelen. Toch heb ik uit deze serie ook  
nog weer mijn keuze. En dan staan bovenaan  
in mijn schatting, en om den beleuenden stijl  
en omdat zij een historisch grondslag hebben,  
*Een geloofsheld; Uit een jongensleven, en Meester  
Bernard.* De andere volgen dan naar de orde,  
waarin zij hierboven zijn aangegeven. Het  
zijn alle uitgaven van „Capadose“, een vereeni-  
ging voor goedkope Zondagsschool-Uitgaven.

Uitgever is de firma *Barkhandel voorheen  
Hoveler & Wornar, Amsterdam—Pretoria*,  
waar ook de catalogus is te verkrijgen van de  
binnen 400 werke, die reeds in „Capadose“  
werden uitgegeven.

**De acht en vestigste en de zestiende psalm ver-  
haald en verklaard door M. Noordzij, hoogleraar  
aan de Theologische School, Kampen, J. H. Kok.**  
Twee exegetische studien, door Prof. Noordzij  
bij zijn vijf en twintigjarig jubileum als hoog-  
leraar aan de Theol. school te Kampen aan  
zijn leerlingen en oud-leerlingen gewijd, en nu  
ook door den druk in wijder kring verbreid.

De hoogleraar is voor ons geen onbekende,  
maar al ware dit wel zoo, dan zou dit werk  
genoegzaam zijn, om u te overtuigen, dat hij  
een man is, die aan eene bealste belijdenis  
van de H. Schrift als het Woord van God  
paart eene ongemeen grondige kennis van  
Hebraeische taal en poëzie. M. i. wedijveren  
taal en stijl, helderheid van voorstelling, wel  
gewicht en wetenschappelijk oordeel in deze  
keurige studien om den voorrang.

Klaagt de schrijver — en terecht — over  
gebrek in onze kringen aan degelijke kennis  
der H. Schrift, dit werk zal ongetwijfeld het  
rechte verstand van deze beide psalmen on-  
gemeen bevorderen, en anderen tot ernstige studie  
uitlokken.

Daartoe zij het dringend aanbevelen, niet  
alleen aan de dienaren des Woords, maar ook  
aan de gemeente, want de hoogleraar heeft  
zijn geschrift zoo ingericht, dat ook niet gesu-  
deerden het met vrucht kunnen lezen.

En aan Prof. Noordzij zij toegewenscht, dat  
hij nog vele jaren in zijn gewichtvolle roeping  
tot zegen der kerken moge arbeiden.

WIMINGA.

**Uit de Pers.**

Da. Gispem van Amsterdam heeft wel zijn  
*Vriend te Jerusalem* voor goed van het lijfje  
zijner vaste correspondenten geschrapt, maar  
heeft nu een heel andere publieke correspon-  
dentie geopend met een jeugdig ambgenoot.

Ook de *Heraut* verheugt zich hierin van  
harte. Talent dat doovekol werd, trekt, als  
het weer opvinkt, vanzelf het oog tot zich.

Zie maar eens hoe Dr. Gispem den verlegen  
moderen moraalpreekster schetst:

Ik denk o. a. aan de z. g. moraalpreeken, die  
in onze dagen, weder bijzonder in trek zijn bij  
de groote Protestantische en kerkgaande publiek. Men  
heeft geen dogmatiek meer, dien naam waardig;  
men leeft in het onzekere omtrent het grootste  
gedeelte van de H. Schrift; men heeft zich volge-  
studeerd met godsdienstgeschiedenis; men is evo-  
lutionair ook op theologisch gebied; geen vreem-  
deling in de literatuur van den dag; heeft een  
ernstige levensopvatting en een oprecht verlangen  
om anderen nuttig te zijn; en zoo toegerust moet  
men elken Zondag den predikstoel beklimmen, om  
tot boeren en burgers het woord te spreken.

Wat zal men preeken?  
Leerstukken? Maar dat zijn stukken leer, waar  
de menschen zich niet mee voeden kunnen.  
Godsdienstgeschiedenis? Maar daarvoor is de  
gemeente, over het geheel genomen, niet ontwik-  
keld genoeg.

Stelselmatige uiteenzetting van het moderne  
Schriftgeloof, of van de moderne leer aangaande  
den oorsprong en de samenstelling van de boeken  
des Ouden en Nieuwen Testaments? Maar dan  
loopt men gevaar om door de schare voor een  
kwaalver te worden aangezien, die zelf niet ge-  
looft aan de realiteit der feiten, waarop zijn ge-  
heele beroep rust, en waarop geheel de eredienst  
voornamelijk het gezang, gebouwd is.

Sociale hervorming, of hervorming der sociale  
verhoudingen? Maar dan loopt men gevaar de  
gegoede en geesten burgers te ergeren, in veracht  
gezelchap te geraken en, ten slotte, in het Gooi  
terecht te komen, waar ieder, uit louter mensch-  
lievendheid en gemeenschapsgevoel, voor zich zelf  
leert.

Blijft dus over: de moraal.

De leer van het zedelijke, de levensleer, die alles  
omvat, wat wij van God, onszelf en onzen naasten  
weten en wat wij doen moeten, indien wij God en  
den naasten willen liefhebben.

De moraal, niet in den onderwetschen, rationa-  
listischen zin van Deussenleer, maar in de nieuwer-  
wetse opvatting, als alle dogmatiek verslindende  
levensleer, als zedelijk beginsel, waaruit een nieuwe  
dogmatiek zal geboren worden met een godsdienstig  
gemeenschapsgevoel, dat geen ander formulier van  
eigenheid zal hebben dan dit eene: „Kinderkens,  
hebt elkander lief.“

Nu, dit laatste is, op zichzelf genomen, zeker  
schoon. Maar hoe zullen wij liefhebben, die van  
nature geneigd zijn God en onzen naasten te haten?

Het komt mij dan ook voor, dat wij niet onze  
Gereformeerde belijdenis, hoe langer hoe meer  
apart komen te staan, en de wereld-ontwikkeling,  
al wilt ge de ontwikkeling van het godsdienstig  
en kerkelijk leven der Protestantische volken,  
steeds verder zich verwijderd van de beginselen en  
daaruit afgeleide geloofsleer, met de praktische toe-  
passing op het leven, van de reformatie in de 16e  
eeuw Voorts is mijn indruk van het leven deze:  
dat het op den voorgrond schuiven van de moraal,  
in alle tijden, het bewijs is van diep zedelijk ver-  
val onder de volken. Het is de reactie tegen het  
bestaande. Waar de zaligmakende genade Gods  
niet krachtig meer verschijnt en den menschen  
leert matig, rechtvaardig en godlijk te leven daar-  
treeden alle ernstige mannen op met de moraal

Uit verschillend beginsel, en mitsdien met verschil  
van methode en doel. Maar bij alle verschil is er  
dan toch ook eenheid in het streven om het kwade  
tegen te staan en het goede te bevorderen.

En daartegenover nu schetst hij van hooren  
zeggen van een gemeentelid den *„Soliden Objec-  
tius“* onder ons Gereformeerden, als ander  
uiterste tegen dat eerste uiterste overstaand.

Deze algemeene toestand schijnt mij, voor ons,  
Gereformeerden, niet zonder gevaar te zijn.  
Hij kan ons prikkelen om tegen dien geest der  
eeuw luide te getuigen en flik dogmatiek en be-  
ginselvast uit den hoek te komen, de wacht te  
houden bij de beginselen en zwaar te ijveren tegen  
verlating der grenzen ook in de prediking.

Daar is nu, in het afgetrokken, natuurlijk niets  
tegen. Het verdient in tegendeel toejuiching. Maar  
daarbij mag toch ook de eisch gesteld worden, dat  
men genuttigd van sinen zij ik zeg dit, wij ik  
wel eens jeugdige broeders ontmoet heb die, naar  
mijn bescheiden meening, zelfs vóór zij nog in het  
ambt waren, zoo principieel en belijnd spraken, dat  
mijn hart, om zoo te zeggen, ineenkroop bij de  
gedachte aan de toekomst. En ook hoor ik, zoo  
nu en dan, wel eens iets dat onwillekeurig de  
vraag doet rijzen: waar zal dat nu toch op uit-  
loopen? Laat ik het met een voorbeeld u duidelijk  
maken.

Eenigen tijd geleden ontmoette ik een broeder,  
lidmaat van een kerk in ons land. Ik vroeg zoo  
eens en ander van de gemeente en welken  
domine ze nu hadden. En toen brak de bom los.  
Er werd nu zoo geheel anders gepredikt, dan de  
gemeente van ons gewoon was. Toen ik vroeg, of  
er dan nu een valsche of ongereformeerde leer  
verkondigd werd, was het antwoord: o neen, dat zal  
ik niet zeggen. Maar wat schiet er dan aan, vroeg  
ik weder. Er ontbreekt wat, zeide die broeder, iets  
d. w. z. we toch niet missen kunnen. De prediking is  
niet onderscheiden genoeg. Er wordt altijd gepre-  
dikt uit het verbond meestal over teksten uit het  
Oude Testament.

De geheele gemeente bestaat nu  
uit bondelingen, gelovige bondelingen. Onkeker  
den bestaan niet meer. Ze worden als wederge-  
borenen beschouwd en behandeld, alles op uit-  
wendige gronden, van doop en belijdenis. Van  
bevinding is geen sprake meer, deze wordt als  
siekelike mystiek terzijde gesteld of streng veroor-  
deeld, en opwekking tot bekeering en geloof als  
methodische gewarmerd, dat van de Gerefor-  
meerde crve verward moet worden, terwijl voor  
de geloovigen niets tot vertroosting overblijft dan  
een voorwaardelijke genade: als we getrouw in  
den verbondsweg wandelen, dan zullen we ook den  
verbondszegen genieten, en daarmede uit. En dat  
kan toch zoo niet, zeide die broeder met verhef-  
fing van stem. Als het zoo voortgaat, komen we  
onder het wec van de gerusten te Sion. Dan krijgen  
we een kerk, die den naam heeft, dat te leeft,  
maar dood is; dan gaan de menschen met een  
ingebeldde wedergeboorte en met al hun Gerefor-  
meerdheid eeuwig verloren.

Ik begreep dezen broeder wel, maar wilde hem  
op dat oogenblik niet begrijpen; ik wilde hem  
geen gelijk geven. Ik wees er op dat uit al het  
genoemde toch niets ongereformeerds bleek; dat  
Calvin ook zoo gepredikt had; dat de kerk toch  
niet anders is dan de vergadering der geloovigen;  
dat ieder het voor zichzelf onderzoeken moest  
en. Maar hij zeide er bij, dat de gemeente zoo  
niet was opgevoed en dat het zoo, op den duur,  
niet goed zou gaan. Ten slotte werd ik wat toe-  
schietlijker, wees er op, dat de wezenlijke geloofs-  
kennis en het bevindelijke leven niet in de scholen  
geleerd wordt; dat het genadeleven eene vrijmach-  
tige gave Gods is; dat men van een jeugdig die-  
naar niet eischen mag, wat alleen de praktijk des  
levens leert, en dat hij en allen in de gemeente,  
die de geestelijke dingen geestelijk kunnen on-  
derscheiden, weinig over den domine moeten spreken,  
allermint klagen, maar veel, zeer veel voor hem  
moeten bidden.

Geen kwaad kerkelijk genre-stukje, als illustra-  
tie bij onze artikelen over het *Intellectua-  
lisme*.

**Officiële Berichten.**

De Theol. fac. der Vrije Universiteit heeft  
aan de heeren:

F. WIERSEMA, Bloemgracht 68.  
J. H. JONKER, Olderbaveveldstraat 10.  
T. J. HAGEN, Keizersgracht 162.  
J. VAN LOO, Keizersgracht 162,

vergund, volgens besluit der Generale Synode  
te Groningen 1899, Art. 52, op uitnoo-  
ding van den Kerkeraad een stichtelijk  
woord in de gemeente te mogen spreken.

*Namens de Theologische fac.*  
Dr. H. H. KUYPER.

*Amst., 19 Nov. 1900.*

**Classis Groningen.**  
De Classis Groningen heeft in hare vergade-  
ring van 25 Juli jl. den Welverw. heer J. M.  
Stroos, v. d. m. te Badum B. op ZEW's verzoek  
eerlertmaalt verleend. Doe de Heere ZEW  
nog lang, kon het zijn, de ruste des ouder-  
doms genieten, en op zijn tijd met blijdschap  
de eeuwigheid ingaan.

*Namens voorn. vergadering,*  
J. H. VAN DER LICHTEN, Scriba.

**Buiteuland.**

**Een brief uit Zuid-Afrika.**

In de *All. Evang. Luth. Kirch.* vonden wij  
een brief van een voornam boerenvrouw aan  
de president van den Nederlandschen Vredebond.  
Wij hebben dit schrijven niet in een van  
onze bladen gevonden, en daarom laten wij hier  
de vertaling volgen, als een bewijs hoe men in  
Duitschland sympathie blijft gevoelen voor de  
zaak van de Boeren en hoe men in Engeland  
voortgaat met zich tegen alles in te verhanden.  
Het luidt aldus: „Ik dank u in den naam van  
mijn volk voor uwe hartelijke sympathie. Het  
lijden van ons volk is ontzettend. De Oranje  
Vrijstaat en geheel Transvaal zijn verwoest,  
overal zijn men pijnhoopen. De vrouwen der  
krijgsgevangenen zijn van alles beroofd, zij  
hebben geen dak noch kleeding en sterven van  
honger. Het is mij onmogelijk, alles te schrijven  
wat hier plaats heeft. De Komeinen hadden  
voor zekere misdaden geen straffen, omdat zij  
ze voor te ontzettend hielden en niet geloofden  
dat zij konden begaan worden. Maar hier be-  
kent er getuige van dat mijne landlieden, niet  
alleen mannen maar ook vrouwen en kinderen,  
erger dan als honden behandeld worden. En  
wanneer de Keizers van Rusland, Duitschland  
en Oostenrijk wisten welke onmenselijke daden  
hier dagelijks gepleegd worden, niet door solda-  
ten die soldaten bestrijden, maar door soldaten  
die een volk overvallen, zij zouden niet slechts  
als vorsten, maar ook als menschen hunne stem  
verheffen, tot bescherming der vrouwen en der  
beestachtig behandelde kinderen. Wij vrouwen  
arbeiden hier zooveel als in ons vermogen is,  
doch 6000 mijlen scheiden ons van Europa.  
Onze brieven gaan door de censuur, en het

kost tijd voordat zij tot u komen. Toch blijven  
wij hopen. Wanneer de vrouwen van Amerika  
en Europa zich onze zaak wilden aantrekken,  
dan zou dit invloed op onze regering uitoefenen.

Ik had alles voorbereid tot het houden eener  
vergadering, die eene oproeping doen zou aan  
de vrouwen der gehele wereld; men liet mij  
echter weten, dat de regering dit voor een  
daad van vijandschap zou houden; en daarom  
vind ik het beter mij te onthouden. Maar  
wat wij niet kunnen doen, moesten de Europee-  
sche vrouwen voor ons doen. Ik bid u in den  
naam des Heeren, mist niet voordat gij ons  
geholpen hebt. Gij hebt geen denkbeeld van  
het lijden van ons volk. Is het niet ontzettend,  
dat men knapen van 9—14 jaren van de moeders  
ontrekt, om ze naar Basutoeland in het Engelse  
kamp te zenden. Met welk doel? God  
alleen weet het. En wat staat ons in de  
toekomst te wachten? De Kaffers gaan alles na  
wat de Engelschen tegen ons doen en grijpen  
elke gelegenheid aan om hunne vijandschap te  
toonen. Onder het kommando van kapitein  
Lewellyn hebben de Kaffers 17 vrouwen ver-  
woerd, kleine meisjes van acht jaar werden  
door Engelschen en Kaffers verkracht. Men  
laat alles doorgaan zonder dat men er ooit  
van hoort, dat een der booswichten gestraft  
wordt. Verplaats u in mijn toestand, als ik  
dagelijks van dergelijke afschuwelijke misdaden  
hoor.

Voor eenige dagen kwam eene vrouw, met  
naam Van Vuren, Van Wepener, uit den Oranje-  
Vrijstaat, tot mij. Het was 10 uur des avonds.  
De militaire overheid had haar bevelen met  
hare kleindochter van 12 jaar in den postwagen  
te gaan, zonder dat haar vergund werd iets  
van hare kleeding of van haar geld mede te  
nemen. Haar jongen van 14 jaar was naar Ba-  
sutoeland gebracht; haar man en haar oudste  
zoon naar St. Helena; een andere zoon werd  
voor Lady Smith gedood. Toen zij aan de Kaap  
aankwam, zeide een officier tot haar: „maak  
nu, dat gij weg komt.“ en daar stond zij nu  
in een vreemde stad zonder een cent en zonder  
goed. Ik had het voorrecht haar een nacht-  
verblijf te kunnen aanbieden, maar wat zal er  
verder van haar worden? Een boer in een  
district dicht bij de grenzen kreeg verlof een  
paar dagen naar huis te gaan. Toen hij daar  
kwam, vond hij zijne kleine dochter weened  
bij de deur, eenige schreden verder het lijf van  
zijn zoon en voorts zijne vrouw verworgd en  
in stukken gehouden, en daarna zijne volwas-  
sene dochter op onmenselijke wijze vermoord.  
Hij beklagde zich bij de Engelsche militaire  
overheid en kreeg ten antwoord: „Wij konden  
de Kaffers niet terughouden.“

Gij weet dat de Engelschen steeds gezegd  
hebben, dat het een oorlog der blanken is en  
dat zij zich niet van de hulp der kleurlingen  
bedienen wilden. En toch doen zij het. En  
desmettengeveende, trots dit alles, leeft in mij  
nog de hoop, dat mijn volk uit deze beproe-  
ving groter dan te voren zal voortkomen! Ik  
verzoek u nog eenmaal te doen, wat ik niet  
kan doen. Roep luidekluis over ons lijden,  
doe een beroep op het menschelijk ge-  
weten, zoek de vrouwen te bewegen, dat  
zij toonen deel te nemen in het lijden  
harer zusters, wier bovemenscheijl mar-  
terschap eerst later in alle bijzonderheden  
bekend worden zal. Wij kunnen alleen wat  
voor hen doen, die tot ons komen, maar de  
ontelbaren, die zonder levensmiddelen, zonder  
brandstof door de verwoeste velden van den  
Oranje Vrijstaat zwerfen, zijn door God en  
menschen verlaten.“

Dit laatste is niet juist. Van menschen zijn  
onze Zuid-Afrikaanse broeders verlaten, maar  
niet van God. Duizenden leven met ons in  
de verwachting, dat de Heere zal opstaan en  
zich ontfemen.

**Engeland.** De vereeniging van de  
twee vrije kerken in Schotland.

De vereeniging van de beide vrije kerken in  
Schotland is niet zoo voetschoots gegaan als wij  
aanvankelijk wel hadden verwacht. Wij meenden,  
dat de oppositie ten slotte wel het hoofd in  
den schoot leggen, en zich niet op de laatste  
synode van de Free Church vertoonen zou,  
doch de dingen zijn anders gelopen.

Laat ons in de eerste plaats mededeelen, dat  
de *United Presbyterian Church* 594 gemeenten  
met 199,089 leden, en de *Free Church* 1,112  
kerken met 296,085 leden, die tot het H. Avond-  
maal zijn toegelaten, tel.



geankerd in de Disruption (scheiding), en „waarin gaat zij nu het anker uitwerpen?“ vroegde hij aan de vergadering. Men antwoordde hem, dat men als Abraham moest voorttrekken op het bevel Gods, al weet men niet waar men zal uitkomen. Eindelijk werd het voorstel tot vereniging aangenomen met 643 tegen 27 stemmen. De tegenstemmers legden nu een protest op de tafel van het moderamen, waarbij zij te kennen gaven, dat zij de Free Church wilden handhaven, en de vergadering als „General Assembly“ van de Vrije Schotsche Kerk wilden voortzetten. Zij deden nog een en andermaal een poging om de zaal, waarin men vergaderd was, voor de door hen voorgedragene General Assembly te bezetten, doch ten slotte moest men dit opgeven. Zij kwamen ten slotte in de rookkamer van het gebouw terecht, waar zij zich konstitueerden als General Assembly van de Free Church.

De vergadering werd ook praktisch voor het volk afgebeeld, doordat op den volgende Woensdag de leden van de Vrije kerk en die van de Geüniteerde Presbyteriaanse Kerk een wandeling twee aan twee door Edinburgh's straten gingen houden, met hunne presidenten aan het hoofd. Op een zeker punt kwamen de twee stroomden wandelaars elkaander tegen en gaven de voorzitters elkaander de hand. Een fotograaf stond gereed om dit moment op te nemen. Men ging nu in rijen van vier wandelen, in elke rij waren twee Free Church en twee United Presbyterian mannen. Daarop begaf men zich naar de Assembly Hall, waar 6.500 menschen bijeen waren, en welk gebouw daarvoor in 48 uren op de Waverley Market was gebouwd. Aldaar werd na het zingen van Ps. 133 in een plechtige zitting de tot stand gekomen vereniging bevestigd. Onder de aanwezigen waren: Lord Rosebery, Lord Overton, Lord Kinnaird, Lord Aberdeen, Dr. Paton, de zending van de Nieuwe Hebriden, Dr. Parker, Dr. Watson, enz. enz.

De Vergadering werd gepresideerd door Dr. Ross Taylor, moderator van den Raad der Free Church, terwijl Dr. Mair, moderator van de United Presbyterian Church aan zijn rechterzijde plaats nam. Dr. Taylor liet zingen Ps. 133: „Al ziet, hoe goed en lieflijk is het dat broeders van hetzelfde huis ook samenwonen“. Na gebed en het lezen van een deel van de Heilige Schrift, sprak Dr. Taylor: „In tegenwoordigheid van onzen Goddelijken Koning en Hofs der Kerk, en met medewerking der geheele Free Church, verklaar ik, dat de Unie is aangenomen, en dat de Free Church van Schotland en United Presbyterian Church thans zijn een kerk van Jezus Christus, onder den naam van de United Free Church of Scotland. Laat ons God loven door het zingen van de eerste regels van den 78sten Psalm. Zich daarna tot Dr. Mair wendende, zeide Dr. Taylor: „En thans heb ik het hooge voorrecht in naam der Free Church, u, geacht broeder, vertegenwoordiger van de United Presb. Church, de rechterhand der gemeenschap te reiken, ten teken van de gelukkige vereniging der beide kerken.“

Dr. Mair antwoordde op dezelfde wijze. Dr. Taylor hernam hierop: Moge de Drieënige God, Vader, Zoon en Heilige Geest, Zijnen rijken zegen geven aan de United Free Church of Scotland.“

Dr. Mair sprak: „Mocht zij een zegen zijn voor Schotland en voor de wereld en eene eer voor onzen Heere en Koning, Amen.“ Dat „Amen“ werd niet alleen herhaald door Dr. Taylor, maar door alle leden van de vergadering.

Zoo had de Unie haar beslag gekregen. Na ondertekening der Acte werd Dr. Rainy tot moderator der verenigde kerk gekozen. Deze eer kwam hem wel toe. Want niemand had meer dan hij rusteloos gestreden voor de totstandkoming der vereniging.

De Verenigde Synode vergaderde daarna nog een tweetal dagen, om verschillende zaken te regelen en de gelukwenschen van onder scheide zusterkerken te ontvangen. Daarbij voerde ook Lord Kinnaird, lid van de Episcopale kerk van Engeland, het woord.

Op de laatste zitting kwamen zendingen aan het woord om verschillende punten, de zending onder de heidenen betreffende, te bespreken en aan te sporen tot krachtige voortzetting van den arbeid.

WINCKEL.

## Voor Hinderen.

### NALEZING.

Het is ons gebleken, dat het meegedeelde over den lichteit met belangstelling is gelezen. 't Is naar aanleiding van een vriendelijke opmerking, dat we nog een kleine nalezing geven, doch dan ook niet meer. Het betreft de poging naar waarvan we gesproken hebben, om uit Amerika, over den Atlantischen Oceaan Europa te bereiken. 't Verhaal dan luidt in zijn geheel, zeer verkort, aldus:

In 1858 zouden de reeds vermelde heeren, La Mountain, zekere Gager, Hyde en professor Wise in Noord-Amerika, eene reis ondernemen van Noord-Amerika naar Europa. Te dien einde lieten zij een reusachtigen bol maken, die 180 voeten in omtrek had en met 60,000 kubieke voeten gas was opgevuld. 25 voet onder de bol hing een reddingsboot van 18 voet lang. De bol droeg den naam van „De Atlantische Oceaan.“

De ondernemers beweerden, dat er op zekere hoogte in den dampkring, een bestendige lichtstroom van het westen naar het oosten bestond. Doch zij waren gelukkig voorzichtig genoeg, om alvorens de groote reis te ondernemen nog eerst een proefvaart te doen. Den 1sten Juli 1859 stegen zij te St. Louis op en landden straks te Henderson in den staat New-York. Zij hadden in 19½ uur bijna 250 Duitse mijlen (of middell 11½ Duitse mijl) in het uur; d. i. M. = 80 minuten) afgelegd. Zij bevonden echter op hun tocht, dat de bol meer eene noordoostelijke dan wel een oostelijke richting nam.

Een Engelsche mijl of bijna 1777 Ned. ellen in de lucht, konden zij nog duidelijk straten, huizen, velden en bosschen onderscheiden. Toen zij boven het meer Erie waren, haalden zij 7 stoombooten in. Zij wilden de stad New-York aandoen, maar wijl zij in hun koers te noordelijk waren, zoo lieten zij zich zakken tot op de hoogte van pl. m. 1000 voeten boven den grond. Hier hadden zij ongelukkig met een hevigen storm te kampen, die hen allen dreigde te vernielen. Hun toestand boven bosschen, bergen en water, tusschen hemel en aarde was nu verschrikkelijk. In hun radeloosheid wierpen zij, over bosschen vliegende, vaak het anker uit. Zware takken en gehele boomstammen, knapten af even als wortels, zonder dat het anker wilde hechten. Nabij het stadje Jefferson kwamen zij, met gescheurden bol toch

nog heelhuids op den grond. Van de reis over den Oceaan, is echter tot heden niets gekomen.

### EEN WOORD OP ZIJN PAS.

Gerrit K. is de naam van een jongeling, die eenige jaren geleden, uit een kleine stad naar Amsterdam ging, om er op een kantoor geplaatst te worden. Daar hij in de groote stad geen vrienden had, moest hij een kosthuis zoeken. Weldra vond hij er een, waar nog een tweetal jongelui woonden.

Een van deze, Hendrik S., was een zeer spraakzaam en vriendelijk jong mensch, met wien Gerrit weldra in kennis raakte en die hem, toen vreemdeling in de groote stad, goede diensten bewees. Weldra echter bespeurde Gerrit, dat zijn nieuwe vriend, hoe goed ook, toch van het hoogste goed volstrekt geen kennis had. Dat bleek uit allerlei, te veel om op te noemen, onder anderen ook, toen Hendrik op een Zaterdagavond voorstelde, den volgende dag eens met den trein naar Haarlem te gaan voor hun plezier. 't Was mooi weer, en ze hadden toch een vrijen dag.

Gerrit echter weigerde bevestigd, „Want“, zei hij, „'t is de dag des Heeren, en dan behoort ik wat beters te doen.“

Hendrik keek verbaasd, doch zei alleen: „Nu, als het tegen je geloof is, moet je 't laten. Maar ik begrijp ter wereld niet, wat kwaad er in steekt.“

Een paar dagen later kwam Gerrit op de kamer van Hendrik, en was niet weinig verbaasd, dezen te vinden lezende... in den Bijbel.

„Dat dacht je niet,“ zei Hendrik, „'t verwonderd gezicht van den ander opmerkend, „maar ik lees ook wel in den Bijbel.“

„Dat is goed, ik dacht het heusch niet.“ „Ja, zie je, ik houd veel van het schoone. En ik moet eerlijk zeggen, zoo mooi heb ik zelden of nooit iets gelezen, als b.v. sommige psalmen, en stukken uit Jesaja. Ook de Openbaring van Johannes is heel verheven. 't Is een genot dit te lezen.“

Gerrit zweeg even, toen zei hij: „Weet je waar ik nu aan denk? Ik kreeg eens toen ik ziek was, een drankje van den dokter. Het rook heel lekker, en zag er mooi, purperkleurig uit. De reuk beviel me en de kleur ook, maar het innemen — zie je, daar had ik geen zin aan. Maar de dokter zei, kijken en ruiken helpt niet. Je moet slikken. Dat deed ik, en ik werd gezond.“

Meer zei Gerrit niet, doch de ander vatte het best en zei ook niets. Maar en dat is wel het beste, het woord op zijn pas, heeft onder Gods zegen gebaat. Want twee jaar later, gingen beiden des Zondags samen niet naar Haarlem, maar naar de kerk. En 't gevolg was, dat Hendrik leerde den Bijbel te lezen anders dan vroeger, nu niet alleen zijn verstand, doch ook zijn hart ten eeuwigen zegen.

### AAN VRAGERS.

Kunt u mij ook de volgende uitdrukking ophelderen, die mij vreemd klinkt:

1. „En zij zingen 't hoogste lied Fluk en uit den treuren.“ Zoo als staat in een vers van Heijze?
2. Moet men schrijven Texel of Tessel? W.

Wat het eerste betreft, „uit den treuren“ of „uitentreuren“, beteekent niet anders dan zonder treuren, gelijk uitermate beduidt boven of zonder maat, maatloos. Wie zegt uitentreuren, zegt zonder treuren, of liever, zonder verflauwend, steeds voort. Zoo leest men ook in het Geuzenlied:

„Met een trompet, al sonder getreue, Zag men Tarlon's gnan treden“ enz.

Omtrent het tweede valt dit te zeggen. Langs onze kust en de Oostfriesche, ligt een reeks eilanden. Van deze is Tessel het zuidelijkste, Nordey het noordelijkste. Texel beteekent zuidereiland, Nordey, noordelijk eiland. De eigenlijke naam was „Tehsal.“ Waar dit weer van komt, dat is een heel geleerde geschiedenis. Alleen kan hier gezegd, dat dit *Tehs* of *uid* ook voorkomt in Tehsiterbant, later Teisterbant. Dat was de zuidelijke strek over den Rijn, een land waar Bilderdijk nog al eens van spreekt. Ook de naam van een ouden volksstam in de Nederlanden, de Toxandriërs of Zuiderlingen wijst op dien oorsprong.

De beste schrijfs is dus m. i. Tessel. Doch verwisselingen van ss en x komen, gelijk de naam Toxandria bewijst, meer voor. Wij zeggen *Brussel*, de Fransen *Bruxelles*. 't Is daarbij niet zoo min hier als bij de Fransen, zeker zeker, hoe zulk een x moet worden uitgesproken. In de uitspraak hoort men bijna altijd *Tessel*.

- 1) Treslong; bij de inname van Den Briel HOOGENHUK.

### Geformeerde Gezindheid.

#### Geformeerde Kerken.

BEROEPEN: Oost en West Souburg, J. A. de Vries, te Fijnart. — Oude Pekela, J. van den Berg, te Sliedrecht. — Hijum, W. de Jonge, te Dokkum. AANGENOMEN: Exmorta en Allingawier, A. G. H. Schippers, cand. te Zevenbergen. — Raard c. a. S. Tromp, te Hilaard.

BEDANKT: Oostwilde, Bedum B. Heteren en Randwijk, A. G. H. Schippers, cand. te Zevenbergen. — Werkendam, J. H. Donner Jr., te Nieuw-dorp. — Grijskerke, H. Buitenhuis, te Vreeswijk.

Nederlandsche Hervormde Kerk. BEROEPEN: Doeveeren, W. M. van der Schaans, te Gaast en Terwoude. — Hoogland J. Riemsma Jr., cand. te Rotterdam. — Uitwijk, L. van Mas tricht, cand. te Overschie. — Leeuwen, Ippius Fockens, cand. te Leiden. — Eck en Wiel, J. J. Kuiper, te Hien en Dordrecht. — Beesd, D. Aalder, te Buiksloot. — Elst, D. van Lutterveld Jr., cand. te Kesteren. — Est, J. van Duijvenbode, cand. te Cocksloot en Eierland. H. G. van der Flier, cand. te 't Hertogenbosch. — Gorinchem (vac Boka), H. Kwint, te Nieuw en St. Joostland.

AANGENOMEN: Wargha, H. de Haan, te Scherpenzeel en Munneboeren. — Oudheeme c. a. O. Tiddens, te Surhuisterveen.

BEDANKT: Nes op Ameland, G. van der Bergh van Eijnga, cand. te Hulst. — Den Bommel, J. H. Ledebor B. Cr. te Bourse. — Hasselt, G. Nijhuis, te Veendam. — Heiloo, Kropewolde en Graf, H. de Groot, cand. te Groningen. — Eksta, N. Warmoldis Jr., te Ternaard. — Goor, J. van Giffen Jr., te Bousum. — Wolfertsdijk, H. Schreuder, te Oveande. — Gravenland c. a., H. Schokking, te Wesepe. — Benschim, J. Visser, te Egmond aan Zee.

## Advertentien.

L. G. WEISZ & Co.,  
Commissionairs in Effecten,  
WESTERMARKT No. 21  
AMSTERDAM.

BREEBAART's  
ORGELHANDEL,  
Damrak 22, Amsterdam.  
Vraag Catalogi.

Vereeniging  
van Nederlandsche Patroons  
BOAZ.

Buitengewone Algemeene  
Vergadering,

op DONDERDAG 29 NOVEMBER 1900, des  
namiddags te 1 ure, in het „Bible-  
Hotel“ te Amsterdam, ter behandeling  
van de voorstellen tot wijziging der Statuten.

Het Bestuur,  
J. A. WORMSER,  
Secretaris.

Vraag  
Packard-Orgel  
met  
Harp en  
Pijp-Diapason.

Het schoonste klankeffect  
voor Solo-Spel.

Hoofdimportatie bij  
GOLDSCHMEDING's  
Orgelhandel,  
AMSTERDAM,  
Warmoesstraat 141  
en  
Keizersgracht 305.

Mede verkrijgbaar  
bij al onze Vertegenwoordigers.  
Catalogus gratis.

Vereeniging  
„Dr. Scheurer's Hospitaal.“

Ontvangen aan Contributien: Aalten f 27.50; Aarlanderveen f 7.50; Alfen f 32.50; Alkmaar f 8; Almelo f 5; Apeldoorn Jr. f 72.50; Anjum f 8; Assen f 9.50; Amersfoort f 37.50; Amsterdam f 273.25; Appingedam f 3.25; Arnhem f 38; Baarn f 25; Bernheem f 2.50; Beverwijk f 7.50; Bodegraven f 56.25; Bozom f 4; Breda f 2.50; Broek op Land f 17.50; Bussum f 20; Delft f 89; Deventer f 27.50; Dieren f 30; Dinteloord f 10; Dordrecht f 30.25; Driebergen f 38; Dokkum f 13.50; Domburg f 4; Ede f 12.50; Enkhuizen f 3.25; Enschede f 118.50; Ermelo f 19.75; Gasselter Nijveen f 29.50; Goes f 14; Gouda f 10; Gorinchem f 31.50; 's Gravenhage f 201.25; Groningen f 62.50; Haarlem f 43; Harderwijk f 12.50; Haarlingen f 26.50; Hazerswoude f 12.50; Heeg f 20; Hoelsum f 9.50; Heerde f 7.50; Heerenveen f 31.50; Helder f 21.55; 't Hertogenbosch f 12.50; Heteren f 2.50; Hilversum f 37.50; Hoogeveen f 12.75; O. Kapelle f 7.50; Kollum f 16.75; Klundert f 7.50; Leeuwarden f 41.25; Leiden f 42; Leiderdorp f 29.25; Lemmer f 9.50; de Lier f 2; Maasland f 27; Maassluis f 47.50; Marken f 11; Meerkerk f 10; Meppel f 27.50; Middelburg f 44.25; Monnikendam f 7.50; Moordrecht f 2.50; Mijlrecht f 10.25; Naaldwijk f 15; Nieuwendijk f 22.50; Nieuwveen f 3.50; Nijkerk f 44; Nijmegen f 35; Oostereind f 5; Oudega f 6; Purmerend f 10.25; Reeuwijk f 5; Reitsum f 5; Rinsumageest f 9; Rotterdam f 37.50; Rijs f 2.50; Sas van Gent f 18; Schiedam f 24.50; Schoonhoven f 17; Sneek f 31.25; Smilde f 13; O. en W. Souburg f 9.50; Steenwijk f 13.50; Strijen f 20; Sybrandshuis f 1.25; Sybrandshuis f 7.50; Uithuizermeeden f 16.50; Utrecht f 75; Velzen f 5; Velp f 37.50; Voorburg f 36; Voorschoten f 12.25; Voorthuizen f 10; Vorden f 6.50; Vlaardingem f 20.75; Vlissingen f 37.15; Waal f 8.75; Waddingsveen f 8.50; Wageningen f 22.65; Wageningen f 2.50; O. Wetering f 28; Wons f 7.50; Witmarsum f 2.50; Woudend f 2.50; Ymuiden f 2.50; Zaandam f 19; Zalt Bommel f 7.50; Zelhem f 12; Zeist f 18; Zetten f 5.25; Zevenbergen f 2.50; Zierikzee f 8.50; Zoeterwoude f 5; Zutphen f 30; Zwolle f 80; Zwindrecht f 17.50.

Aan Giften:  
Amsterdam: N. N. f 5.88; diak. G. v. C. f 25; H. W. v. M. van G. R. f 25; een loge f 2.50; N. N. f 2.50; mevr. J. T. f 2.50; mevr. K. van Q. R. f 0.50; mevr. H. f 1; V. H. f 1; v. d. B. v. K. f 0.50; verk. Verslagen f 0.50. Alkmaar: N. N. f 0.50. Almelo: N. N. f 5. Alfen: gift f 1.25. Anjum: schoolbusje f 7.10. Arnhem: gift f 0.50. Appingedam: N. N. f 0.75. Baard: Ger. kerk f 7.55. Broek op Land: gift: gev. in de coll. f 2.50. Brussel: verz. mevr. v. D. f 35. Bussum: Jongel. Vereen. v. G. E. D. K. f 7; N. N. f 3.25. Bodegraven: mevr. B. van Ds. V. f 2.50; Dr. D. f 1; Ds. d. M. f 2.50; mevr. v. d. G. f 2.50; mevr. d. B. f 2; C. de G. f 0.25. Cubaard: Ds. W.

## JOHANNES KRAMER & Co.,

Dam 15-17 en Vijgendam 12, Amsterdam.

Kopen en verkoopen EFFECTEN, diverse LOTEN en vreemde COUPONS Wisselen Gouden, Zilveren MUNTEN en vreemde Banknoten. Sluiten PROLONGATIEN en BELEENINGEN. Nemen gelden à DEPOSITO 1/2 pCt. onder prolongatiekoers. Bedragen tot en met Duizend Gulden worden op vertoon terugbetaald.

Amsterdamsche Maatschappij van Levensverzekering

Gevestigd te AMSTERDAM, Keizersgracht 729.

Maatschappelijk Kapitaal: Een Millioen Gulden.

### Commissarissen:

Mr. Th. HEEMSKERK, L. J. S. VAN KEMPEN, H. W. VAN MARLE, Jhr. Mr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN, J. E. N. BARON SCHIMMELPENNINGK VAN DER OYE

Directeuren: H. J. VAN VULPEN en H. SERET.

De Maatschappij sluit alle soorten verzekeringen KAPITAAL en LEEFRENTE tot elk bedrag.

## RIEM-VIS' Ochtendvoeder

is voor Hoenders het beste en voordeligste voeder. Men neme eens proef. De geheele voederkosten zijn 1 cent per kip en per dag. De voeder staat onder openbare controle van de Heeren Dr. VAN HAMEL, ROOS & HARMENS te Amsterdam, en bevat geen maismel. De prijs is f 1.—, per 5 Kilo, franco huis, f 1.80 de 10 Kilo, f 4.— de 25 Kilo, f 7.25, de 50 Kilo franco naaste station van aankomst. Een beknopte Handleiding omtrent voeding en verzorging der Hoenders, is op aanvraag gratis verkrijgbaar bij J. F. RIEM-VIS, Waterloostraat, Den Haag.

## !!! HOMOEOPATHIE !!!

Het Homoeopathisch General Depot van Dr. WILLMAR SCHWABE te Leipzig, is gevestigd Internationale Apotheek van ALBERT SOMMER, Duitsch gediplomeerd Apotheker, AMSTERDAM, Heiligenweg, hoek Singel.

Volgens contract met Dr. WILLMAR SCHWABE zijn in geheel Nederland alleen in mijne Apotheek en in onderstaande filialen de echte originele verpakkingen verkrijgbaar. Men lette op nevensstaand fabrieksmerk, daar dit wordt nagebootst.

Prijscurant en alle brochures gratis!

Filialen: Groningen, Apotheker S. SMEDING. Zaandam, Apotheker VAN DIJK. Filialen: Nijmegen, Apotheker W. PONTIER. Zwolle, Apotheker WED. J. RAY.

Uitgave van J. B. WOLTERS te Groningen:  
J. W. W. W.  
DE MELODIËN DER PSALMEN EN LOF- EN BEDEZANGEN,  
vierstemmig gezet met Voor- en Tusschenspielen,  
VOOR ORGEL MET OF ZONDER PEDDAAL, PIANO OF GEMENGD KOOR.  
Zevende druk herzien door H. P. STEENHUIS.  
Compleet in 5 afleveringen à f 0.50, compleet gebonden f 3.—

DÄCHSEL  
Bijbelverklaring  
TE KOOP, in uitstekenden staat, en een  
BIJBEL

van zeer groot formaat, van 1728, opgedragen aan JAN WILLEM FRISO, met 4 à 500 platen, den tekst jaangegeven in zes talen, Hebreeuwsch, Latijn, Fransch, Duitsch, Engelsch en Hollandsch. Br. franco, lett. G., Bureau De Herant.

van wed. v. d. M. f 5.30. Delft: mevr. G. f 1.50; mevr. d. H. f 0.75. Delfzijl: N. N. f 10. Dieren: den heer M. S. f 1; Dr. v. L. f 0.50; mevr. S. f 0.50; mevr. v. S. f 0.50. Dordrecht: busje de H. f 0.84½; mevr. A. S. f 0.35; gev. in de coll. f 0.50; mevr. S. f 0.25; mevr. S. f 0.50. Ede: schoolbusje f 3. Ede: de heer C. f 100. Enschede: jaarl. coll. jongel. ver. B. en W. f 9.06; mevr. M. f 6.50. Ermelo: de heer v. d. B. f 1.60. Gasselter Nijveen: H. S. gev. in de coll. f 5.50. Gelselaar: de heer B. gev. in de coll. Zendingdag f 32.50. Goes: mevr. v. K. f 0.50; mevr. M. f 0.50; mevr. B. f 0.50. Gouda: J. E. f 2.50. 's Gravenhage: Zending. coll. gem. oph. kruis f 44.35; mevr. v. d. V. f 1; mevr. d. W. f 4.50; mevr. v. d. B. f 2; mevr. S. f 8.50; kerkel. kas B. f 40; dames G. f 22.50. Haasrecht: Ds. J. van Chr. Jongel. Vereen. f 8.35. Helder: de heer B. van Zending. Comm. f 2.50. Hilversum: de heer S. van comm. van uitw. Zending f 20; N. N. f 20. Klundert: Ds. J. v. d. V. gev. in de coll. f 5. Laar (Bentheim): opbr. der coll. in de Classis f 540. Leeuwarden: mevr. S. f 4. Lent: verz. mevr. f 1.25. Leiden: gev. in de coll. (ik geef niet aan pensionen) f 1. Leiderdorp: jonge dochters vereen. Martha f 25. Lisse: Zending. coll. f 50.25. Loosdrecht: mevr. V. „Bloemendaal“ f 4.50. Makkum: busje chr. school f 83.74; N. N. f 1.26. Meliskerke: Zending. coll. f 83.74; N. N. f 1.26. Meppel: de heer D. gev. in de coll. Ger. kerk A. f 1.25. Monnikendam: N. N. f 1.25. Mijlrecht: N. N. f 0.50. Nieuwveen: kinderen der chr. school f 4.25. Nijkerk: wed. H. f 0.50; W. v. d. V. f 0.50. Nijmegen: oudvriend Zending f 10; verz. mevr. D. f 2. O. Pekela: Ds. V. van een Zondagavond gezelschap f 7.50. Reeuwijk: W. B. f 1; L. v. D. f 1.50. Ridderkerk: Raad der Ger. kerk f 2.50. Rotterdam: mevr. H. van N. N. f 1; N. N. f 1.50; de heer T. van A. O. f 1; idem f 1; Jongel. Vereen. Timotheus f 6; Zending. coll. f 23; N. N. f 1; verz. d. wed. K. f 8.15; R. i. t. K. f 0.50; A. d. G. f 1; P. J. van A. A. d. G. f 0.50; N. N. f 6; N. N. f 0.50. Scheveningen: kinderzending. ver. f 25. Schiedam: N. N. f 0.05. Sliedrecht: verz. mevr. R. D. f 6.07½. Ger. Zondagsch. f 2.77½. gev. in de coll. Ger. kerk f 5; gecoll. Ger. kerk f 10. Sneek: mevr. M. f 10. Steenwijk: giften f 1.50. Strijen: de heer P. A. D. f 10. Utrecht: 3 extra giften f 2. Velp: M. B. f 0.50. Vlissingen: van Pietje f 0.50. Voorburg: mevr. S. f 0.50. Voorschoten: busje Zondag-school f 5; busje chr. school f 45. Vorden: H. A. f 0.50. O. Wetering: N. N. f 1. Wetzlaan: Zending. coll. f 8.25. Zeist: verz. de heer B. J. R. f 80; gift f 10; Ds. H. van zuster P. U. f 1. Zelhem: wed. M. f 1; mevr. W. f 1. Zevenhoven: mevr. H. v. V. giften f 3.47. Zutphen: mevr. N. N. f 0.50. Zuid-Belveland: Prof. H. H. K. van N. N. f 5. Zwolle: Chr. Naaischool, Bloemendaalstraat f 5.

To sal f 4750.56.

J. A. M. VAN SCHULVEN, Penningmeester.

Heerengracht 250, Amsterdam.

VERSCHENEN:  
De Zendingenzaak.  
Een verzoek om eenige revisie.

OPEN BRIEF  
AAN  
Prof. Dr. A. KUYPER,  
Hoogleraar aan de Vrije Universiteit te Amsterdam.

DOOR  
H. DIJKSTRA te Smilde.  
Prijs f 0.50.

NAAMLOOZE VERENIGING  
BOEKHANDEL  
VOORHEEN  
PRETORIA. HÖVEKER & WORMSER.

K. J. ZOMER, te Franeker, geeft uit:  
Gelegenheidspredikatiën.

15 Leerrekenen door:  
T. BOS, J. DEKKER, A. DOORN,  
A. DE GEUS, J. I. IMPETA en A. ZOMER.  
8º formaat 256 bladz. Prijs f 1.90.  
(Vooral ten dienste van vacante Kerken.)

Bij JAN HAAN, te Groningen, is verschenen:  
C. M. W. PLET,  
Eene Bloeme des Velds.

Een verhaal uit de eerste helft der 19de eeuw.  
322 pag., 32º formaat. Prijs f 0.50.

J. KEUNING,  
De Holbewoner.

Een verhaal uit den tijd der Hervorming.  
252 pag., 8º formaat. Prijs f 0.70.

Zeer geschikt voor Bibliotheken van Christelijke Jongelings-Vereenigen, enz.

SCOLASTICA.

II.  
Om het zoeken of om het vinden?  
Of het doel van echte studie,  
DOOR

Dr. A. KUYPER.  
Prijs f 0.40.

NAAMLOOZE VERENIGING  
BOEKHANDEL  
VOORHEEN  
PRETORIA. HÖVEKER & WORMSER.

Boek- en Courantdrukkerij:  
DE ROEVER KUIJPER & BAKKER,  
Amsterdam.

Dit blad  
Bijdrager  
dit blad be-  
aan de Al-  
lezending  
kannen voe

Dan

In welke  
van het „C  
alsof alleen  
denkbaar v  
ook onder  
nen; en al  
legenheid  
Heidenen d  
het Joodsch  
uit het leve  
ver we nu  
naderbij ke  
bewering d  
geen Huis  
Christelijk  
plaats grijp  
van den ech  
anders geov  
wat aangai  
man en vros  
schen oude  
verkleefdeh  
zorge voor  
beteekenis  
verdere ver  
staan ze m  
achter, en d  
nige Christe  
deugd kond  
in deze Joo  
huislijk leve  
bestaat, ma  
der de Jodes  
op, dat het  
men nu op,  
van de ope  
te waardeer  
er bij te vo  
van eigen m  
vanzelf geno  
band van h  
trekken, het  
dat het Jood  
is, en dat he  
van Huisgez  
Kenners d  
gunstig getui  
zinsleven on  
volken, maar  
ten kunnen,  
den het hui  
standpunt in  
wie vreemde  
uit eigen a  
leven in Azië  
zekeren ons  
waardeer der  
tot ontstente  
leven onder  
wilde. En m  
wijverij het G  
ben angstest  
wijverij een  
ook onder d  
groter deel  
willen, wel g  
gamie te voll  
ongeveer even  
boren worden  
onder de neg  
jaar een moor  
manlijke bevo  
richten, of bij  
standers als  
blijven voor h  
noeg vrouwen  
veelwijverij al  
nu in de meer  
landen niet al  
van zelf, dat  
zich levenslan  
ten tevreden  
komt, dat de  
zame middelen  
met meer dan  
de kinderen v  
onderhouden.  
I zinsleven o  
dient erkend, o  
maar ook onder  
medanen, een  
dan al van lag

Dit kan daa  
Gezinsleven v  
lijke wijze, uit  
ons menscheij  
mensch verzon